

POSTMODERNİZM VE EĞİTİM

Prof. Dr. Mahmut TEZCAN

GİRİŞ

İngiltere'deki sanayi devrimi, Fransa'daki siyasal devrim ve bilimsel ussalığm lâikleştirici etkisinin öncülük ettiği dönem olarak "Modernite" ve on dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru toplumsal bilimlerde bir paradigma değişimini ifade eden "Modernizm" artık aşılmıştır. "Postmodernizm" denen yeni bir çağ bazı ülkelerde başlamıştır. Artık yaygın ideolojileri kıran modernizm ve modernite, giderek köktenci bir yeniden yapılanmaya uğramaktadır.

Postmodernizm, kültürel açıdan yeni biçimsel özelliklere yeni bir toplumsal yaşam tipine ve yeni bir ekonomik düzene işaret eden bir dönemdir.

Sanayi sonrası toplumunu ifade eden ve bugün yeni bir uygarlığı, çağı temsil eden postmodernizm, geniş kapsamlı bir kavramdır. Mimarî, sanat, politika, ekonomi gibi çok geniş bir alanı kapsayan ve her birinde kendine özgü özellikler taşıyan postmodernizm, eğitim alanında da yenilikleri, yeni anlayışları beraberinde getirmektedir.

Bu yazımızda, eğitimdeki yenilikleri ve yeni anlayışları ele alarak bunların gençliğe yansması ve Türkiye'de etkisine değineceğiz.

Post Modernizm Kavramı

Ashnda kavram tam anlamıyla oturmuş olmamakla birlikte, yine de bazı belirgin özellikleri taşımaktadır. Postmodernizm, klâsik modernizm anlayışı dışındaki çağdaş bir yaşam geleneğini kurmak arayışı olarak tanımlanabilir. Sürekli bir arayışı ifade eden postmodernizmin bugün çok yinelenen görünümü, onun, emek-üretim paradigmasından enformasyon paradigmasına geçişi ifade etmesidir. Konunun ilk kuramcısı, Amerikalı Daniel Bell, kavramı, "Sanayi Sonrası Toplum" olarak niteler. Fransız Alain Touraine de aynı görüştedir. Bell'e göre post modernizm, şu özelliklere sahiptir: El işinin azalışı, beyaz yakalı

işlerin hızla artışı, hizmet sanayii, mesleksel gruplar, yüksek eğitime, araştırma ve kalkınmaya büyük giderlerin yapılması.

Postmodernizm, anti endüstriyeldir, çok daha teknolojiktir, elektronik makinalara sahip, bilginin temel alındığı, bilgi girdilerine dayalı yeni bir yaşam biçimini ifade etmektedir. Yukarıda belirtilen düşüncüler, "Bilgi Toplumu" kavramını merkezi konu olarak ele almışlardır. A.B.D., Avrupa, Japonya gibi ülkelerin bu çağı yaşadığı belirtilir.

I. POSTMODERN ÇAĞDA EĞİTİM

Postmodern çağdaki eğitim, bir önceki dönem olan sanayi toplumundan oldukça farklıdır. Örneğin sanayi toplumunda çocuklar, kendilerine gösterilen yerlerde oturmuş, sert adımlarla yürümeyi öğrenmiş, ders saatleri zillerle başlayıp bitmiştir. Bireycilikten uzak, sert ve katı gruplandırma sistemleri, notlarla değerlendirme, öğretmenin otoriter tutumu sanayi dönemi eğitiminde en belirgin özelliklerdir. Kuşkusuz bunların ağırlığı, toplum tiplerine göre değişiyordu. Nitekim, gelişmekte olan, modernleşen ülkelerde bu özellikler çok belirgindi.

Gençler, yukarıda belirttiğimiz sistem içinde yuğrularak, yetişkinlerin toplumuna uygun biçimde yetiştirilmiş ve ileriki yaşamlarında toplum içinde yapılaşmış, iş alanlarında ve okul niteliğindeki iş kurumlarında yer alarak bu rollerini benimsemişlerdir.

Eğitimdeki yenilikler, kuşkusuz gençliği doğrudan etkiler. Bu yenilikler, sanayi dönemindeki eğitimin özelliklerini aşan niteliktedir ve bunlar eğitim alternatifleri olarak ortaya çıkmıştır. Kuşkusuz bu alternatif eğitim örnekleri çok çeşitlilik göstermektedir. Biz burada bazılarını değinmek istiyoruz.

Sanayi sonrası çağda makinalar tek düze işleri yaparken, insanlar da bilgi, zekâ ve yaratıcılıklarını kullanabilecekleri işlerle uğraşacaklardır. Artık çalışan kimseler, yaptıkları işlere eleştirel bir bakış açısı getirecek, en güç koşullarda yolunu çizebilecek, sürekli değişen bir çevrede yeni ilişkiler kurabilecek ve geleceği bütün incelikleriyle kavrayabilecek kişilerdir. Bu nedenlerle gençlerin eğitiminde, onlara gelecekle ilgili her çeşit olasılıklar ve görünürdeki değişiklikler öğretilmelidir.

II. ALVIN TOFFLER'A GÖRE POSTMODERNİZMDE EĞİTİM

A. Toffler, bugün, okulların ileriye değil de geriye dönük bir sistemin savunuculuğunu yaptığından yakınmaktadır. Sanayi toplumlarında bile

okullar gelecekteki amaç ve yöntemleri araştırmamaktadırlar. Toffler'a göre değişim hızı arttıkça, gelecekteki olayların yapısını anlayabilmek için daha çok özen gösterilmesi gerekecektir. Toffler şöyle diyor: "Artık sokaktaki adam için, geçmişi anlamak yeterli değildir. Onun için şimdiki anlamak da yeterli değildir; çünkü şimdi, içinde bulunduğumuz çevre, kısa bir süre sonra yitip gidebilir. Sokaktaki adam, değişimin yönünü ve hızını kestirmek zorundadır. Geleceğe dönük yinelenen, uzun süreli varsayımlar oluşturmayı öğrenmelidir. Kuşkusuz aynı zorluk, onun öğretmenleri için de söz konusudur. Öyleyse üstün sanayiye özgü eğitimi yaratmak için, geleceğin birbirini izleyen değişik görüntülerini üretmeliyiz. İşlerle, mesleklerle, iş eğitimiyle, aile biçimleriyle, insan ilişkileriyle ilgili varsayımları ortaya koymalıyız".

"Geleceğin okullarında çocuk, çok değişik deneyler içinde bulunacaktır. Birçok öğretmenli ve tek öğrencili sınıflar, birçok öğretmen ve bir öğrenci topluluğundan oluşan sınıflar olacaktır. Öğrenciler geçici görev toplulukları, proje grupları olarak çalışacaklardır. Öğrenciler sürekli grup değiştirecek, zaman zaman bir başına çalışacaklardır. Tüm bunlardan amaç, çocuğu geleceğin kahçı olmayan organizasyonlarına hazırlamaktır".

"Çocuklara şimdiki orana daha geniş seçme olanakları sunulmalıdır. Uzun süreli bağlanmalara girmeden önce çeşitli, kısa süreli (Belki de iki, üç haftalık) kursları deneyerek seçme yapma olanakları sağlanmalıdır. Her okul gelecekteki gereksinimlere dönük, seçime dayalı bir dizi konu sunmalıdır."

Toffler, gelecekteki önemi artacak olan denizaltı ve uzay yaşamına öğrencileri hazırlamanın gerekliliğine değinmektedir. Deniz altındaki yerleşme bölgelerindeki yaşam için öğrenciyi deniz altlarına bindirmeli, onlara dalmasını öğretmeli, denizin altındaki yapı maddelerini göstermeliyiz. Deniz altındaki tehlikeler ve olanaklar öğretilmelidir. Tüm bunları yalnızca üst düzeydeki öğrencilere değil, ilk okuldaki, ana okuldaki çocuklara bile göstermeliyiz.

Ayrıca uzay görkemi de öğrencilere gösterilmelidir. "Onları astronotların yanına ya da yakınına getirerek, gezegenlerin oluşturdukları ortamı öğretmek, gençlerin otomobile gösterdikleri ilgiyi uzay teknolojisine kaydırarak bu sorunu çözebiliriz" demektedir.

Toffler'a göre postmodern toplumlarında yaşayacak insanların şu üç alanda yeni becerilere gereksinim duyacakları belirtilmektedir. Öğrenme, ilişki kurma ve seçme.

a. *Öğrenme*: “Yarının okulları, yalnızca bilgi vermekle kalmamalı, onu kullanma yollarını da öğretmelidirler. Öğrenci, eski düşünceleri atmasını ve yerine yenilerini nasıl ve ne zaman koyacağını da öğrenmelidir. Kısaca, nasıl öğrenilmesi gerektiğini öğrenmelidir... Yarının cahili okumasını yazmasını bilmeyen değil, nasıl öğrenmesi gerektiğini öğrenmeyen kişi olacaktır”.

b. *İlişki kurma*: Yaşamın çabukluğu hızla artınca, gerekli insan ilişkilerinin kurulması ve sürdürülmesi giderek zorlaşacaktır. İnsanların birbirleriyle iletişim kurmaları zorlaşmaktadır. Örnek olarak Toffler, Batıda birçok kişinin cinsel ilişkiyi bir kişiyi tanımak için en kısa yol olarak gördüklerini belirterek, cinsel ilişkiyi uzun bir ilişki kurma sürecinin ardından gelen bir olgu olarak değil de, insanların birbirlerini daha derinden anlayabilmeleri için kestirme bir yol olarak değerlendirdiklerine değiniyor.

Toffler, şöyle devam ediyor: “Dostluğu hızlandırma istekleri onların, “Duyarlık eğitimi” T gruplaşması” “Mikro laboratuvarlar”, “Dokuma duygusu” gibi psikolojik tekniklere ya da oyunlara ilgi duyduklarını açıklamaktadır. Gerçekte tüm topluluk dinamiğine ilgi gösteriyorlar. Onların komün yaşamına duydukları istek de yalnızlığın, başkalarıyla ilişki kuramamanın belirtileridir.

c. *Seçme*: Toffler, üstün sanayileşme ortamında kişinin karşılaştığı karar verme durumlarının sayısı ve karmaşıklığı arttığı için eğitimin aşırı seçme sorununa doğrudan yönelmesi gereğine değinmektedir. Bu konuda şöyle diyor. “Uyum yapma, birbiri ardından yapılan seçimlerle ilişkilidir. Çok sayıda seçmeyle karşılaşan birey, değerlerine en yaklaşık olanını seçer. Aşırı seçme derinleştikçe, kendi değerlerini açıkça kavrayamamış olan birey, çıkmaza girer. Değerler sorunu önem kazandıkça, şimdiki okullarımız onlara ilgi göstermekten kaçınmaktadırlar... Üstün sanayiye özgü eğitim, öğrencinin üzerine katı değerler getirmeye kalkışmamalıdır. Ancak öğrenciye sahip olduğu değerleri açıklamada, tanımlamada yardımcı olacak resmî ve resmî olmayan eylemleri sistematik biçimde düzenlemelidir. Gençlere kendi değer sistemlerindeki çalışmalarını tanıma ve açığa çıkarma yeteneğini kazandırmadıkça, okullarımız sanayi adamları üretme işini sürdüreceklendir.

Görüldüğü gibi, Toffler, postmodernizmde eğitimin çeşitli yönlerini açıklamıştır. Şimdi, konuyu daha sistematik olarak yeniden ele alalım.

Postmodernizmde, “Eğitim” konusundaki bütün temel düşüncelerimizin bir kere daha elden geçmesi gerekmektedir.

Bilgi toplumunda gerçek sermaye ve zenginlik yaratan başlıca kaynak, bilgidir. Bilgiye dayalı bir ekonomi de, eğitim performansı ve sorumluluğu açısından okullardan yeni istemlerde bulunmaktadır. Bu durumda, üç nokta önem kazanır.

Yâni, postmodernizmde eğitimin niteliği ve gençliğin eğitimi üç noktadan ele alınabilir:

1. Eğitilmiş insan kavramına verilen yeni anlam,
2. Öğretim Yöntemleri,
3. Ders Programları.

Bu kavramlar yeniden ele alınarak onların nitelikleri, anlamları yeni bir biçime kavuşmuştur.

İlk olarak, "Eğitilmiş insan", "Eğitilmiş genç" kavramı, yeniden oluşturulmaktadır. İkinci husus, Öğrenme ve Öğretme biçimlerimiz değişmektedir. (Öğrenme sürecine ilişkin yeni kuramsal anlayış ve teknoloji sonucu). Üçüncü nokta ise, okullardaki pek çok geleneksel ders programlarının eksimesidir. Bunların değiştirilmesidir. Şimdi, bu noktaları ayrı ayrı ele alalım.

1. Eğitilmiş insan, yâni okuryazar kişi kavramı değişmiştir. O, artık, okuma yazma ve aritmetik bilen kişi olmayıp, temel bilgisayar becerilerini bilen kişidir. Bu yeni tür okuryazarlık, yeni kitle iletişim araçlarıyla gerçekleşecektir. TV ve video, okulda edinilen bilgi kadar enformasyon sağlayan kaynaklardır. Hatta bunların okuldan daha fazla bilgi sağlayan kaynaklar oldukları da ileri sürülmektedir. Kuşkusuz bu araçlar, amaçlı öğrenme, düzenlenme ve sistem açısından okul yoluyla kişinin yararlanacağı duruma getirilmelidirler.

Eğitilmiş insan kavramındaki değişikliğe, tarım döneminin (1. Dalga) insanı bile bazı antropologlarca örnek gösterilebiliyor. Antropolog Edmund Leach, okumanın, yazmadan daha kolay ve daha yararlı olduğunu ve herkesin yazma öğrenmesinin şart olmadığını iddia etmiştir. Mc Luhan, 1. Dalga toplumlarındakine benzeyen sözlü kültüre dönüşmesinden söz ediyor. Tarım araçlarının içine yerleştirilebilecek düğme büyüklüğündeki teypler, kasetler, okuma yazma bilmeyen köylülere sözle neler yapılabileceğini öğretebilir.

2. Öğretim yöntemleri, post modernizmde yeni bir anlayışı getirmiştir. Özellikle okul, gençlerin gereksinim duyacakları temel becerileri vermelidir. Öğrenciler iş görecektir duruma gelmelidirler. Özellikle öğren-

cilerin güçlü yönleri üzerinde durulacak yeni öğretim teknolojisi ortaya çıkacaktır. Yani yeteneğe göre öğretimin yapılması gerekecektir.

Farklı Okullara Devam

Öğrenen kişinin, herkes için tek bir öğrenme ve öğretme pedagojisi olan tek bir okulla sınırlı kalması artık söz konusu değildir. Öğrenen kişi, çeşitli ulaşım araçları ile yakın çevredeki, herbiri farklı öğrenme çevresi sunan okullar arasında seçim yapabilir. Öğretmen, kişisel öğrenme profiline en uygun olan okula öğrenciyi yönlendirir.

Eğitim Araçları

Bilgisayar, TV, Video kasetleri, eğitimin yüksek teknolojisi olmuşlardır. Bilgisayar, kitaba oranla çok daha kullanışlıdır. Herzaman öğrenen kişinin egemenliği altındadır. Çeşitliliğe izin vermektedir. Okullar, giderek büyük oranda bilgisayar, TV, film, video ve ses bantları kullanmaya itileceklerdir. Öğretmenlerin rolü, daha çok, yardım etmek, yol göstermek, örnek olmak, cesaretlendirmek olacaktır. Bu husus, eğitimde ilerlemeci akımın (Progressivizmin) Postmodern çağda da sürdürülmesidir. Sanayi çağında yeterince uygulanamayan bu akım, postmodernizmde daha çok uygulanacak ve önem kazanacaktır.

Açık Sınıflar

Bir yenilik de, açık sınıflar uygulamasıdır. Öğrencinin rolü bilgi edinmektir. Açık sınıfta çok çeşitli öğrenim malzemeleri vardır. Ağırılık, ölçme, müzik, resim araçları, yazma materyalleri, fen deneyimleri, rahat okuma salonları v.s. dendir. Bunlarla genç kolayca öğrenir. Burada genç bir çok ilgi araçları bulur ve kolay öğrenir. Öğrenmenin rolü burada rehber olarak etken rol oynamaktır. Düzenleyicidir, araçları yorumlar önemli hedefleri gösterir. Özellikle okuma, yazma ve aritmetikte. Zengin sınıf çevresi ile öğretmen, öğrenciyeye daha mantıksal öğrenim sağlar. Bunun geleneksel okuldan üstünlükleri olduğu iddia ediliyor. Ayrıca, öğrenciler için eğlenceli olmaktadır. Öğrenci ilgi duyduğu şeyleri yapar. Farklı derecelerdeki öğrenciler kolaylıkla etkileşime girer. Ağırılık, yarışmacı test ve derecelerden çok, bireysel gelişmenin ayarlanmasıdır. Yani, öğrencinin kendi hedeflerini içeren bireysel öğretim egemen olacaktır.

Öğretmen Grubu İle Öğretim

Bazı öğretmenler ne kadar sayıda öğrenci olursa olsun, gerçekten çok beceri sahibidirler. Bazıları ise, küçük gruplarda en iyi performans gösterirler. Bazıları konferans şeklinde çok sayıda öğrenciye hiç etkileşimde bulunmadan ders verebilirler. Bunlar kişiliğe bağlı gerçekliklerdir. Bir grup öğretmen, icabında bir kişiye ders verecektir. Bazı öğretmenler yaşlıdır, oyun gruplarında deneyimlidirler. Bazıları çok yenidirler. Bazıları iyi örgütlerler, bazıları bunu beceremezler. Öğretmenler, yetenek ve becerilerine göre öğretimde görevlendirilirler. Böylece, deneyimleri, yetenekleri, ilgileri farklı öğretmenler, bir öğretim durumunda en yararlı olacak biçimde öğretimde bulunurlar. Böylece gencin başarısı artmış olur. Bu durumda öğrenciler bireysel gereksinimlerine uygun olarak eğitilirler. Öğretmenler de çok doyurucu mesleksel doyum sağlarlar. Bulunulan koşullara göre öğretmenlerin becerilerinden yararlanılır.

Projeler Yoluyla Öğretim

Postmodernizmde alternatif okulların temel çalışma biçimi, projelerdir. Projeler yoluyla öğrenmenin özelliği, bir konuya doğal bağlamı içinde, topluca öğrenmeyi sağlamasıdır. Bu yoldan yeni bilgi türleri, yeni ilgi alanlarına önem verilir. Herşeyin yazılı kaynaklardan, sınıflarda ders yoluyla öğrenilmesi gerekmez. Alternatif okulların hiçbir bürokratik yasağa yer vermedikleri görülür. Ayrıca, öğretmen ile öğrencilerin karşılıklı cephe almalarını gerektiren kürsü sıra düzenlemesi kalkmaktadır. Okulun mimarî tasarımında da tek tip sınıflar yerine, çeşitli araçlarla kullanılacak değişik büyüklükteki bölmeler temel alınmaktadır. Yâni, sınıfların çok amaçlı kullanımı sağlanır.

3. Müfredat Programları'nda postmodernizmde yeni bir anlayış söz konusudur. Özellikle modernist aşamadaki müfredat programları eskimiştir. Bunlar yeni toplum koşullarına göre yeniden gözden geçirilecek ve yeniden oluşturulacaktır. Kitle eğitiminden kişiselleşmiş öğretime, tek öğretimden çoğulcu öğretime, katı programlardan esnek programlara, öğretmenin program başlatma ve yöneltmesinden, öğrencinin başlatmasına ve grup plânlamasına, bağımsız içerikten, bağlantılı içeriğe geçiş sağlanmıştır.

Bütün üyeler, bilgi toplumunun gereği olarak, öğrenmeyi öğrenirler. Çünkü bilgi hızla değişmektedir. Bu yüzden bilgi tazeleme yoluna gitmelidirler. Bu husus, hizmet içi eğitimin önemini arttırmaktadır.

Mühendis, doktor, hukukçu ve öğretmen, yönetici, jeolog, muhasebeci, bilim adamı eskimiş duruma düşmemek için bilgilerini tekrar tekrar tazelemek zorundadırlar. Bilgi toplumu, öğrenmenin sürekli olduğu ve insanların ikinci meslekler edindiği toplumdur.

Öğrenciler, geleneksel sistemde, belli bir okul için gerekli öğrenim süresini tamamlayınca eğitimleri biter. Bilgi toplumunda hiçbir zaman bitmiş eğitim yoktur. Bilgi toplumunda, özellikle ileri düzeyde eğitim görmüş kişiler, sürekli olarak okula geri gelirler. Sürekli eğitim, bilgi toplumunun bir özelliğidir. Böylece toplumda büyüme sanayii ortaya çıkar. Ayrıca, bilgi toplumunda, uzmanlaşmış insanlardan çok, her konuda genel bilgi sahibi, çok yönlü ve çevreye kolayca uyum sağlayabilen insanlar yetişecektir.

Ezber cevaplar yerine sorun farkına varmaya geçilmiştir. Ayrıca, ders kitapları ağırlıklı programdan, ders kitaplarına ek araçlar kullanımına geçilmiştir.

Bilgi toplumunda, eğitimin yapıldığı yer, sadece Okul değildir. İşveren durumundaki her kurumda öğretim yapılır. Japonya'da devlet kurumları ve ticarî işletmeler, bu hususu uygulamaktadırlar. Özellikle A.B.D.'de bu kurumlar Üniversiteler ve diğer okullar kadar para harcamaktadırlar. Avrupa'daki uluslararası şirketler de özellikle yöneticilerin sürekli eğitimini üzerlerine almaktadırlar. Hatta Ivan Illich, okulsuzluğu savunan bir görüş getirmiştir. Fakat onun görüşü radikal görülmüş ve eleştirilmiştir.

Bilgi toplumunda sadece beceri öğretimi yer almamaktadır. Aynı zamanda erdem aşlamak da söz konusudur. Beşerî nitelikli kapsamlı bir eğitimidir bu. Bugün A.B.D.'de gençlerin böyle bir eğitimden geçemedikleri yakıma konusu olmaktadır. Beşerî bilimlerin orada gerilediğinden söz edilmektedir. Bunları sahip olmaları gereken niteliğe yenden kavuşturmak çabası gündeme gelmiştir. Aksi takdirde, öğrenim görmüş bir barbarlar toplumu oluşturma tehlikesi vardır. A.B.D. başkanının son zamanlarda kendi gençliğini sadece seksle uğraşmaları ve tembellikle suçlamasını, Almanya'daki ırkçı akımların güçlenmesi gibi örnekleri hatırlamak bu konuda fikir vericidir.

Postmodernist eğitimin sınıfta sağlanması şart değil. Bugün eğitimi, emekle, siyasal mücadele ile, topluma hizmetle, oyunla birleştirebilmek zorunluluğu vardır.

Yeni okullar, çevreye tamamen açık olacaktır. Yâni okul, çevrenin, topluluğun merkezidir. Bütün gün açık olup, sadece gençlere değil

yetişkinlere de hizmet sağlarlar. Bu hizmetler, mesleksel olabildiği gibi, serbest zamanların değerlendirilmesi (sportif olanaklar, yüzme havuzları, kitaplıklar v.s.) ne yönelik de olabilir.

Okullarda yaş ayırımından, yaş gruplamasının ortadan kaldırılmasına dönüşülmüştür.

III. POST-MODERN EĞİTİMİN TÜRKİYEYE YANSIMASI

Kuşkusuz ülkemiz bu aşamada değildir. Sanayileşme aşaması (2. Dalga)'na da daha tam geçemedik. Fakat postmodern çağ ülkemizi de belirli ölçüde etkilemektedir. O çağın özelliklerinin resmi çevrelerce de benimsendiği, geçen hükümetler döneminde belli olmuştu. Bilgi toplumu kavramı geçen yıllarda çok kullanılır olmuştu. Bizim bu konudaki eksikliklerimiz iki aşamalı olarak düşünülebilir.

1. Sanayi döneminden kalan eksikliklerin tamamlanması,
2. Postmodern çağa hazırlanma.

1. İlk aşamada, sanayi döneminin eksikliklerini tamamlamak zorundayız. Nedir bunlar?

A. Örgün Eğitim Yönünden

- a) Eğitimimiz ezberci sisteme dayalıdır.
- b) Öğretmen-öğrenci arasında iletişim kopukluğu var.
- c) Öğretmenlere yeterli eğitim verilemiyor.
- d) Gençler özel kurslara giderek okulun eksikliğini tamamlıyor.
- 3) Hatalı ders programları ve aksaklıkları var. Yüklü programlar, gereksiz konular ve ülkemiz ağırlıklı olmayan bir program.
- f) Aşırı disiplin ve baskı sonucu okuldan soğuma.
- g) Kalabalık ve araç-gereçsiz sınıflar.
- h) Eğitimde fırsat eşitliği sağlanamamıştır.
- ı) Okul sayısının artan nüfusa paralel olarak yetersizliği.
- i) Mesleksel ve teknik eğitimin yetersizliği.
- j) Bilime ve araştırmaya önem vermede yetersiziz. Aile, okul ve meslek ortamında gençlerimizin bilimsel merak, yeteneğini geliştirmemiz şarttır.

B. Kişilik Yönünden

Çocuk büyüdükçe sınırlamalar, yapılandırmalar yavaş yavaş kaldırılmalıdır. Genç, kendi dünyasını kendisi yaratması için olanak sağlanmalıdır. Kendi ile ilgili kararları almakta özgür olmalı ve bu kararları uygulamada özgür olması gerekli. Bu da, bağımsızlık, sorumluluk eğitimi ile gerçekleşir. Bu konuda yetersiz kalmaktayız.

Demokratik bir toplumda, demokratik bir kişilik yapısına sahip kişiler yetişmelidir. Otoriterlik, hâlâ toplumumuzda egemen.

Genci, kendi haklarına sahip,
Kendi sorumluluğunu bilen,

Katılımcı olarak yetiştiremiyoruz. Karar verme mekanizmasına katılan gençler olarak yetiştirmeliyiz. Hem kendi, hem de toplumu ilgilendiren konularda karar verebilmek yeteneğini geliştirmiş olmalıdır genç.

Grup içinde işbirliği ve çalışmayı öğrenmiş olmalıdır. Bu konuda da yetersiziz.

Demokrasiyi bilen ve çevresiyle demokratça ilişkiler kurabilen genç kuşaklar yetiştirmeliyiz.

Bağımsızlık, özerklik, kendine güven, yaratıcılık temeline dayalı bir genç kuşak yetiştiremiyoruz.

Bu özellikleri, ana babalar, öğretmenler olarak da benimsemeliyiz. Bu kişilik özellikleri ile yukarıda belirttiğimiz okula ilişkin eksikliklerin giderilmesi, ülkemiz için birinci aşama olmalıdır. Bunlar, post-modern toplum olabilmek için gerekli koşullardır.

2. İkinci aşama ise, postmodern topluma hazırlanmadır. Bu da o toplumun koşullarının yaratılması ve doğrudan o topluma yönelik gençlerin hazırlanması biçiminde olacaktır.

Postmodernizme hazırlanma açısından ülkemizde önemli gördüğümüz gelişmeler şunlardır:

a) Kentleşme hareketinin hızlanması. Sanayileşmeye paralel olarak hızlı bir kentleşme süreci yaşıyoruz. Bununla birlikte hizmet sektörünün geliştiğini görüyoruz.

b) Demokratikleşme hareketinin benimsenmesi ve hızlanması da olumlu gelişmeler arasındadır. Bu husus, sadece yönetim alanında değil, aynı zamanda bir yaşam biçimi olmalıdır.

c) Kitle iletişim araçlarının gelişmesi ve yaygınlaşması da hızlı biçimde geliyor.

d) Kadın özgürlüğü hareketi olumlu gelişmeler kaydediyor.

e) Tüketim toplumu olma özelliğimiz yaygınlaşmaktadır. Esasen tüketime meraklı bir kişilik özelliğimiz var.

f) İnsan haklarına önem verme. İnsana verilen değer artmakta oluşunu görüyoruz.

g) Yüksek öğretimin yaygınlaştırılması çabaları sürmektedir.

Kuşkusuz bu olumlu gelişmelerle desteklenmiş yeni ve özel politikalar, plân, program, malî kaynak ve yeni örgütlenmeleri gerektirecektir. Ulu önder Atatürk'ün çağdaş uygarlık düzeyine çıkmak ve onu aşmak amacı, ülkemiz gençlerinin en büyük isteğidir. İşte postmodern çağa yönelik bir gençlik olmak için gençlerimizin sabırsızlanması, onlarda bu bilincin yerleştiğinin en büyük kanıtıdır.

SONUÇ

Post-modern topluma ilişkin görüşlerin bir kısmı, "Sanayi Sonrası Ütopyalar" biçimindedir. Bir kısmı da uygulamaya geçmiştir. Bugün bu toplum biçimine de çeşitli eleştiriler ileri sürülmektedir. Örneğin;

a) Sorun, eğitim kurumlarını kimin işleteceği, kimin plânlıyacağı, eğitim giderini kimin karşılayacağı ve öğrencilerin ne öğreneceği konusunda bir anlaşma bulunmaması etrafında toplanmaktadır. (Jones ve Stonier gibi düşünürler, eğitimin kamu tarafından finanse edilmesini öngörüyorlar).

b) Stonier ve Toffler, anne ve babaların evde eğitim sağlamalarını, okulların geleneksel mesleksi eğitimi azaltmalarını ister, Stonier, çocukların 10 yaşına kadar kendi evlerinde ya da komşularının evinde eğitilmelerini önerir. Toffler, yaşlıların da bu eğitime katılmalarını, böylece, çocukların büyükanne, ya da büyükbabalarıyla kültürel ilişkiye girmelerinin sağlanmasını öğütlemektedir.

Eğer çocuklar, ilk eğitim yıllarını okul yerine evde geçirirlerse, öğretmenlik mesleğinde kitlesel bir işsizlik yaratılır.

c) İşçi sınıfından anne ve babaların çoğu, eğitim ve malî güç açısından ayrıca mevcut işlerinin yanı sıra çocuklarının eğitimine bütün zamanlarını ayırmaya duygusal olarak da hazır değillerdir.

d) Eğitilmiş bu gençler için yeni işler nerede? Onlar için işsizlik söz konusu olmayacak mı?

Kuşkusuz eleştirilerin haklı olduğu yönler var. Fakat postmodern çağ, yukarda da değinildiği gibi, henüz bir arayış içindedir. Tüm kurumları ve özellikleriyle oturmuş, yerleşmiş değildir. İşte bir çok ülke, şimdi bu çaba içersindedirler. Bu dönemin işleyiş koşullarını hazırlamaktadırlar.

Yarımnın gençleri için barış, özgürlük, demokrasi ve eğitim dörtlüsünün, ulusal ve uluslararası düzeyde postmodern çağda en geçerli değerler olarak yer almasını diliyorum.

KAYNAKLAR

- Frankel, Boris., *Sanayi Sonrası Ütopiyalar*. (Çev. Kâmil Durand), İstanbul, 1991, Ayrıntı Yayınları.
- Gençliğin Eğitimi ve Sorunları*. Ankara 1986, T.E.D. Yayınları.
- Drucker, F. Peter., *Yeni Gerçekler*. (Çev. Birtane Karanakçı), Ankara, 1991, İş Bankası Yayını.
- Kongar, Emre., *21. Yüzyılda Dünya, Türkiye ve Kamuoyu*, İstanbul 1992, Sinavi Yayınları.
- Toffler, Alvin., *Üçüncü Dalga*. (Çev. Ali Seden). İstanbul 1981, Altın Kitaplar.
- Teffler, Alvin., *Learning For Tomorrow. The Role of the Future in Education*, U.S.A., 1974.
- Tezcan, Mahmut., *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara 1992.
- Parelius and Parelius: *The Sociology of Education*, U.S.A., 1978.
- Havighurst, H.R., Neugarten, B.L., *Society and Education*, U.S.A., 1975, 4th., Ed.
- Alakuş, Meral., *Bilgi Toplumu*, Ankara 1992, Kültür Bakanlığı Yayını.